

Στή Βυζαντινή εποχή απ' τή Φραγκοκρατία και δώθε γίνεται ή Θεσσαλία ό καταποτήρας όλων τών λογής κατακτητών που ξεκινούν όλοι απ' τόν μουντό Βορρά νά κουρσέψουν τόν πολύκαρπο, ποταμοθρεμμένο χώμα της, ώσπου σκοτεινή κι' άραχνη πλάκωσε ή μακραίωνη νύχτα τών Όσμανλίδων. Όσο περνούσαν τά χρόνια τής τουρκικής σκλαβιάς στη Θεσσαλία, τόσο και τά δεσμά γίνονταν σφιχτότερα αλλά κι' οί ρωγμές πληθαιναν στην Όθωμανική αυτόκρατορία.

Ό αναπάντεχος θάνατος τού Ρήγα Βελεστινλή, τού ύπεροχου αὐτοῦ Θεσσαλοῦ πρωταγωνιστῆ καί πρωτομάλητῆ τῆς λευθεριάς, άνέστειλε γιά άρκετόν καιρό τόν τολμηρό σχέδιο τού Έλευθερωτοῦ καί μοιραία συνέπεια ἦταν νά μή μπορέση ή Θεσσαλία οὔτε κατά τήν Έθνεγερσία τού 1821 νά βρῆ τόν λυτρωμό της, έστω κι' άν αὐτή μέ τόν περίφημο άρματωλισμό της εἶχε προλειάνει σοβαρά τόν έδαφος.

Όταν ή Έλληνική επανάσταση φούντωσε, ή Θεσσαλία εἶνε ό διάδρομος κάθε τουρκικής στρατιάς, πού κατευθύνονταν γιά τήν Πελοπόννησο· όχι φυσικά άνενόχλητα.

Οί επαναστατικές προσπάθειες, οί ξεσηκωμοί τού Πηλίου, πού άντικειμενικό σκοπό εἶχαν τήν κατάληψη τού Βόλου καί τού Βελεστίνου απ' τόν 1821 ώς τόν 1827 σημειώσαν άποτυχίες καί μύριες καταστροφές γνώρισαν οί επαναστατημένες περιοχές.

Τελείωσε ή Έλληνική επανάσταση, σχηματίζεται ό πρώτος πυρήνας τῆς Έλευθερης Έλλάδας κ' ή Θεσσαλία μένει τουρκοκρατούμένη.

Όστερα από πολλά χρόνια, τόν 1841, όταν ή Γαλλία προσπαθῆ νά κατανικήση τήν άγγλική άδιαλλαξία, γιά τήν αναγνώριση τών δικαιωμάτων τού Μεχμέτ-Άλη στην Αίγυπτο (ώστερα απ' τόν Τουρκοαιγυπτιακό πόλεμο τού 1829) οί ελληνικές ελπίδες γιά τήν ίκανοποίηση τών εθνικών μας βλέψεων αναφτερόνουνται. Τήν εποχή κείνη οί Σφακιανοί καί Κρήτες μέ τήν υποστήριξη τῆς Έλευθερης Έλλάδας επαναστατούν κι' ό ταγματάρχης Βελέντζας εισβάλλει στη Θεσσαλία. Τό πραξικόπημα τού γενναίου αὐτοῦ αξιωματικοῦ βρίσκει άπήχηση στό θεσσαλικό πληθυσμό πού μ' ένθουσιασμό τρέχει νά πλαισιώση τόν Βελέντζα. Η αιώνια όμως διπλωματική διεκυστίνδα πού παίζονταν πάντοτε σέ βάρος τῆς Έλλάδας από μέρος τών ισχυρών Εὐρωπαϊών ματαιώσε τά εθνικοαπελευθερωτικά μας σχέδια. Έτσι σβήνουν οί επαναστατικές έστίες πού εἶχαν δημιουργηθῆ στη σκλαβωμένη μας χώρα καί στη Θεσσαλία, φυσικά.

Άργότερα απ' τίς άρχές τού 1852 επικρατεῖ μεγάλος αναβρασμός στην Άθήνα καί σ' όλόκληρη τήν Έλλάδα. Η επανάσταση τού Μαυροβουνίου δημιουργεῖ άναταραχή καί σ' άλλα κράτη τών Βαλκανίων. Η ελληνική κυβέρνηση στό γέρμα τού 1853 παρ' όλες τίς πιέσεις πού δέχεται απ' τούς ισχυρούς τῆς ήμέρας, δίνοντας όμως διέξοδο στις λαϊκές διαμαρτυρίες, εὖνοει τήν εξέγερση καί βοηθάει μέ άνταρτικά σώματα πού θά εισβάλουν στην Ήπειρο καί Θεσσαλία.

Άπ' τόν τέλος τού 1853 οργανώνεται ή επανάσταση καί στό Πήλιο, πού άνάμεσα στους άλλους τή βοηθάνε ό καθηγητής Φίλιππος Ίωάννου, ό θεολόγος Θεόκλητος Φαρμακίδης κι' οί Πηλιορείτες Χρόνης καί Βαρκῆς Μαστέκης.

Στίς 15 τού Γενάρη 1854 στό Ραδοβίτσι τῆς Ήπειρου άρχινάει ή επανάσταση γιά νά έπεκταθῆ στις άρχές τού Φλεβάρη καί στη Θεσσαλία, ύστερα απ' τήν είσοδο τών έθελοντικών σωμάτων απ' τή Λαμία.

Στήν Καλαμπάκα ό Χριστόδουλος Χατζη-Πέτρος, στό Βελέσι Καρδίτσας ό Φροσκλιάς γράφουν όλιγοήμερες ιστορικές σελίδες πού θυμίζουν Θερμοπύλες. Μάχες γίνονται τόν 1854 στόν Πλάτανο Άλμυροῦ, στό Φανάρι Καρ-

δίτσας καί τήν περιοχή τού Βόλου καί τή φορά όμως αὐτή τίποτα δέν γίνεται γιά τόν ξεσκλάβωμα τῆς Θεσσαλίας.

Στους σκλαβωμένους όμως Θεσσαλοῦς άσβεστη κρατιέται ή φλόγα πού τήν τροφοδοτεῖ κι' ό πόθος τῆς έλευθερης πατρίδας, νά ιδῆ μιá ώρα άρχύτερα στους κόλπους της τήν πονεμένη αὐταδέλφη της.

Τά προμηνύματα καινούργιου θεσσαλικού ξεσηκωμοῦ άρχινάνε νά γίνονται πυκνότερα κι' άνταριάζουν πάλι τόν μουντό όρίζοντα τῆς δουλωμένης χώρας. Άπό τόν 1875 άρχίζει νά γίνεται όξύτερη ή ανατολική κρίση μέ τήν επανάσταση τών Χριστιανών τῆς Έρζεγοβίνης. Η ίδια τροχόπηδη τών ισχυρών καί πάλι εξακολουθεῖ γιά τή δικαίωση τών ελληνικών διεκδικήσεων.

Τίποτα όμως δέν εἶναι ίκανό νά κρατήση οὔτε τήν ύπόδουλη Θεσσαλία, οὔτε τήν έλευθερη Έλλάδα απ' τόν νά πάρουν τή μεγάλη άπόφαση, πού καταλήγει στην επανάσταση τού 1878, ή όποία θά παίξει άποφασιστικό ρόλο στην άπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας.

Έθελοντικά σώματα μέ τήν έγκριση τού Πρωθυπουργοῦ Κουμουνοδούρου καταρτίζονται απ' τόν Ζήσιμο Μπαστέκη, τόν Ν. Γατζόπουλο καί τόν Θ. Άφεντούλη στην Άθήνα από Πηλιορείτες κι' άλλους Έλλαδικούς σπουδαστές πού θά δράσουν άργότερα στη Θεσσαλία.

Οί άνταρτικές ομάδες στό θεσσαλικό χώρο άρχίζουν τή δράση τους μέ πρώτη εκδήλωση τή μάχη στη θέση «Παναγίας-Πουρνάρι ή Χτένι τού Πηλίου», κοντά στό μοναστήρι τῆς Σουρβιάς.

Οί πυρπολήσεις τού Πλατάνου, τῆς Ραψάνης, τῆς Καρυάς, τού Λιτοχώρου καί πολλών άλλων χωριών τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος, οί σφαγές τῆς Βουλγαρινῆς καί Άγιάς, έδειξαν καί τότε, ότι οί κάτοικοι τῆς Θεσσαλίας τίποτε δέ λογάριαζαν μπροστά στη λευτεριά τους.

Η επανάσταση τού 1878 πού εἶχε κέντρο τόν Άλμυρό καί τόν Πήλιο, στό όποιο εἶχε σχηματισθῆ (μέ έδρα τή Μακρινίτσα) καί προσωρινή κυβέρνηση, γενικεύεται τόν Γενάρη τού 1878 καί τερματίζεται τόν Άπρίλη τού ίδιου χρόνου ύστερα από μεσολάβηση τῆς Άγγλίας, πού υποσχέθηκε νά υποστηρίξει τά δίκαια τών Θεσσαλίων στό μελλοντικό εὐρωπαϊκό συνέδριο.

Η επανάσταση τού 1878, στην όποία πῆρε ενεργό μέρος κι' ή Έλληνική κυβέρνηση, μᾶς έδωσε ύπέροχες εἰκόνες αὐτοθυσίας καί μαχητικότητας τού θεσσαλικού λαοῦ πού ζητοῦσε τόν λυτρωμό του.

Ίδιαίτερης μνείας καί αξιολογήσεως εἶναι οί μάχες πού εἶναν στην περιοχή Άλμυροῦ καί Μακρινίτσας, ή μάχη Ξενιάς (20-1-1878) καί Πλατάνου (20-2-1878), στις όποιες ό Θ. Βελέτζας ἦταν ξεχωριστή μορφή τού άγώνα. Άκολουθοῦν ιστορικά γεγονότα πού λαμπρύνουν τήν ιστορία τού θεσσαλικού άπελευθερωτικοῦ άγώνα.

Τόν στρατιωτικό σώμα τού Άλμυροῦ, όταν χάθηκε εκεί ό άγώνας μέ τούς σωματάρχες Θ. Βελέτζα, Πετρίτση, Νικολαΐδη, Μπασδέκη καί Γαρέφη μέ δυνάμεις πηλιορείτικες κι' άλλες μικρές παρόμοιες πού αποβιβάσθηκαν απ' τήν έλευθερη Έλλάδα, έδωκαν τίς ήρωϊκές μάχες τῆς Μακρινίτσας (16-17 Μαρτίου 1878) πού ἦταν καί θά παραμείνουν ιστορικά γεγονότα άνάτερας περιγραφῆς, όπως κι' ή πρώτη μάχη τῆς Μακρινίτσας (6-2-1878.)

Άνάμεσα στους σωματάρχες πού πῆραν μέρος στην τελευταία μάχη τῆς Μακρινίτσας άναφέρονται κι' οί σωματάρχες Λελοῦδας, Μήτσας, Άντωνόπουλος, Γίδας, Κατάλης κι' άλλοι.

Άξιωμακρονόμους επίσης εἶναι οί μάχες τῆς Άγιάς (1 Μαρτίου 1878), καί τῆς Μатарάγκας (14 Μαρτίου 1878), στην όποία δεσπόζει ή μορφή τού λοχαγοῦ Κ. Ίσχομαχοῦ καί τών τότε ύπαξιωματικών Τερτίπη καί Λαΐου, καί τῆς Σέκλιζας.

ΕΙΣ ΜΗΛΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Στὴν πρώτη μάχη τῆς Μακρινίτσας, ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ξεχωρίζει ἡ Μαργαρίτα Μπαστέκη-Μαλιούφα, ιδιαίτερη γυναικεία φυσιογνωμία τῶν νεωτέρων χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κι' ἡ γριά Σουΐταινα κι' ἄλλες Μακρινιτσιώτισσες. Στὶς ἐπιχειρήσεις αὐτὲς σκοτώθηκε κι' ὁ φιλέλληνας Ἄγγλος ἀνταποκριτὴς τῶν «Καιρῶν» τοῦ Λονδίνου Κάρολος Ὕγλ.

Ὅσο κι' ἂν δὲν χάρισε ἄμεσα τὴν Ἐλευθερία τῆς Θεσσαλίας ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1878 ποὺ ἐκφυλίστηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ ἴδιου χρόνου, ἔγινε ὡστόσο ἀφορμὴ ν' ἀποφασισθῇ ἡ προσάρτηση τῆς Θεσσαλίας στὴν Ἑλλάδα.

Στὴ Βερολίνειο συνθήκη τοῦ Ἰουλίου 1878 μὲ τὸ ἄρθρο 13 τῆς συνθήκης προσκαλοῦνταν ἡ «Ἐπισημὴ Πύλη» νὰ παραχωρήσῃ στὴν Ἑλλάδα τὴ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου (τὸ νομὸ Ἄρτας).

Στὶς 24 τοῦ Ἰουνίου 1881 ἀρχίζει ἡ ἀποχώρηση τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπ' τὴν Ἄρτα καὶ στὶς 2 τοῦ Νοέμβριου τοῦ ἴδιου χρόνου ὀλοκληρώνεται ἡ ἐκκένωση τῆς Θεσσαλίας μὲ τὴν παράδοση τῆς πόλεως τοῦ Βόλου καὶ τῆς περιοχῆς στὶς ἑλληνικὲς ἀρχές.

Ὑστερα ἀπὸ πέντε αἰῶνες τουρκικῆς σκλαβιάς ἡ Θεσσαλία ξαναγυρίζει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ἐλευθέρης μητέρας Ἑλλάδας καὶ συνταυτίζει μ' αὐτὴ στὸ ἐξῆς τὸ μέλλον τῆς.

*

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ

Κύριε Νομάρχα,

Κύριε Πρόεδρε,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Πραγματικὰ ἡ σημερινὴ ἡμέρα ποὺ συμπύπτει μὲ τὰ 80χρονα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν εἶναι ἓνα μεγάλο γεγονός καὶ γίνεται ἀκόμα μεγαλύτερον ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι χρειάστηκαν 60 ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως νὰ ἐνωθῇ ἡ Θεσσαλία μὲ τὸ ὑπόλοιπον ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Κανένας δὲν δύναται νὰ ξεχάσῃ τοὺς ἀγῶνας τῶν Θεσσαλῶν καὶ ιδιαίτέρως τῶν συμπατριωτῶν μας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1878, ἦτις ὑπῆρξε ὁ πρόδρομος τῆς θεσσαλικῆς ἀπελευθερώσεως, ἔδωσαν τὴν ὁρμὴ καὶ τὸ τίμιον αἷμα τῶν χάριν τῆς ἐλευθερίας τῆς Θεσσαλίας.

Αἰωνία τους ἡ μνήμη!

Ἡ Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν, τὸ λαμπρὸν αὐτὸ πνευματικὸν Ἴδρυμα πρέπει νὰ σεμνύνηται διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ὀργανώσεως τῶν Πανθεσσαλικῶν ἑορτῶν, διὰ τὸ ἐξοχὸν πατριωτικὸν αὐτὸ γεγονός. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἡ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσαλῶν πρωτοστατεῖ εἰς τοιοῦτου εἴδους πνευματικὰς καὶ πατριωτικὰς ἐξάρσεις καὶ θὰ πρέπει νὰ τῆς χρεωστώμεν χάριν δι' αὐτό.

Εὐχομαι ἐκ βάθους καρδίας, ἵνα ἅπαντες οἱ παριστάμενοι ἀξιοθῶμεν νὰ ἐορτάσωμεν καὶ τὰ 100χρονα τῆς Θεσσαλικῆς ἀπελευθερώσεως.

*Ακολούθως ὠμίλησαν οἱ κ.κ.

Ἰωάννης Γκλαβάνης, Ὑπουργὸς-Βουλευτὴς Μαγνησίας

Γεώργιος Παπαδάκος, Νομάρχης Μαγνησίας

Σωκράτης Κ. Βαμβάκος, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν.

Κυρία καὶ Κύριοι,

Μεγάλῃ χαρᾷ καὶ συγκίνησις συνέχει τὰς καρδίας τῶν συμπατριωτῶν μου καὶ ἐμοῦ, διὰ τὴν τιμὴν ἡ ὁποία προσδίδεται σήμερον εἰς τὴν Ἱστορικὴν μας κωμόπολιν, τὰς Μηλέας, ἐκ τῆς ἐπισκέψεως κλιμακίου διακεκριμένων μελῶν τῆς Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρείας τῶν Θεσσαλῶν, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ὀγδοηκονταετίας ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας.

Συγκεντρωμένοι ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου τῆς βιβλιοθήκης (ΨΥΧΗΣ ΑΚΟΣ) τῶν ἀειμνήστων διδασκάλων τοῦ γένους Ἀνθίμου Γαζῆ, Γρηγορίου Κωνσταντᾶ καὶ Δανιὴλ Φιλιππίδου, αἰσθανόμεθα ρίγη συγκινήσεως ἀτενίζοντες τὴν σημαίαν ταύτην τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ὁποίαν ὕψωσαν οἱ διδάσκαλοι οὗτοι κατὰ τὸ 1821 ἐνταῦθα καὶ ἠγωνίσθησαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους μας.

Αἷμα πολὺ, ἀγῶνες σκληροὶ καὶ ἄφθονα δάκρυα, δὲν ἔφερον τότε καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας μας, ἡ ὁποία ἐξηκολούθησε νὰ στενάξῃ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς ἀπέθνησκε ἐν Σύρᾳ, ὁ δὲ Κωνσταντᾶς, ἐπιστρέψας ἐν τῇ δούλῃ Πατρίδι του ἐξηκολούθησε νὰ διδάσκῃ μέχρι τοῦ 1844 τὰ σκλαβωμένα εἰσέτι Ἑλληνόπουλα.

Δὲν ηὔτυχσαν ἀμφοτέρωθεν νὰ ἴδωσι ἐλευθέραν τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν ιδιαίτεράν των Πατρίδα ἔφυγον ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μὲ τὸ πικρὸν παράπονον ὅτι ἀφίνουν τὴν Πατρίδα των ἐν τῇ δουλείᾳ.

Τοὺς ἀγῶνας ὅμως αὐτῶν ἐξηκολούθησαν οἱ ἡρωϊκοὶ Θετταλομάγνητες μετὰ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἐκ Μηλεῶν καταγόμενοι ὀπλαρχηγοὶ Γαρεφαῖοι, μὲ πίστιν διὰ τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἡ Θεσσαλία μας, ἐλευθέρα πλέον ἀπὸ τοῦ 1882, τιμᾷ καὶ γεραίρει πάντας τοὺς ἀγωνισθέντας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς. Ἀπὸ ὀγδοηκονταετίας ἀναπνέομεν τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τῆς Πατρίδος μας καὶ ἀπολαμβάνομεν τοὺς γλυκεῖς καρπούς τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας, τὸ ὁποῖον μὲ τόσα δάκρυα καὶ αἷμα ἐπότισαν οἱ Πατέρες μας.

Ἰστάμενοι μὲ σεβασμὸν πρὸ τοῦ ἐπιτραχηλίου τούτου τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ὅταν ηὔλογε τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους μας καὶ τῆς τραπέζης ταύτης τοῦ σοφοῦ διδασκάλου Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῖ ὡς γραφεῖον καὶ κλίνην, ἃς εἶπομεν:

Πατέρες πατέρων, χαρῆτε. Ἡ πατρίς μας πλέον εἶναι ἐλευθέρα. . .

Ἰδοὺ εἰς μαρτυρίαν ἡ πλειὰς αὐτῆς τῶν Θεσσαλῶν καὶ λοιπῶν Ἑλλήνων προσκυνητῶν ἠνωμένη μεθ' ἡμῶν φέρει τὸν χαρμόσυνον αὐτὸν χαιρετισμὸν εἰς τὰς ἱεράς σκιάς σας.

Τοὺς εὐχαριστοῦμεν ἐκ βάθους καρδίας ἡμῶν, διότι εἶχον τὴν ἱεράν αὐτὴν ἔμπνευσιν νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ τὴν Ἱστορικὴν ταύτην κωμόπολιν μας καὶ εἰδικῶς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον, ἵνα ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει συνεορτάσωμεν τὰ ὀγδοηκοντάχρονα τῆς ἐλευθερίας μας.

Παρακαλῶ θερμῶς τὸν ἀξιότιμον Κύριον Γεώργιον Χατζηκώσταν ὅπως λάβῃ τὸν λόγον.

*Ακολούθησε ὁμιλία τοῦ

κ. Γεωργίου Χατζηκώστα, Ἱστοριοδίφου - Συγγραφέως.